

**SPECIFICITY OF THE TEACHER'S WORK ON LEXICAL ERRORS OF SECONDARY
EDUCATION STUDENTS**

**СПЕЦИФІКА РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ НАД ЛЕКСИЧНИМИ ПОМИЛКАМИ
ЗДОБУВАЧІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Руслана Мельникова

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: ryslana.melnikova@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8187-1921

Ізмаїльський державний гуманітарний
університет, Україна

Ruslana Melnikova

PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor
E-mail: ryslana.melnikova@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8187-1921

Izmail State University of Humanities,
Ukraine

ABSTRACT

The article is devoted to the actual problem of forming students' communicative competence. It is noted that linguistic competence is a component of communicative competence, and lexical competence is a component of linguistic competence and consists in the ability to use vocabulary to express one's own opinion depending on the conditions of communication. The most frequent mistakes that occur in the speech of students of general secondary education institutions are noted: incorrect or inaccurate word usage; tautology; inability to use synonyms and phraseology; mixing words of different meanings but similar in sound (paronyms); words unnecessary in speech, meaningless words (parasitic words); unjustified calquing of Russian words and stable phrases (literal translation of them into Ukrainian); mixing Ukrainian and Russian words; use of redundant words, etc. The reasons for these mistakes are listed, among which the author identifies the following: non-normative speech influences; ignorance of the norm; inability or unwillingness to use dictionaries; impoverished vocabulary of students; stylistic conditionality of word use; hasty word choice and lack of self-control; underdeveloped language sense, etc. It is emphasized that among the methods of working on lexical errors, exercises take the leading place. Vocabulary exercises are used to enrich students' vocabulary, to develop their linguistic sense, and to test their knowledge of lexicology and phraseology. The didactic material presented in the article helps to solve practical problems. As a rule, these are cards with various tasks. The work with flash cards is of great interest. By completing tasks on them, students enrich their vocabulary, activate their mental activity, and develop self-control skills. Such work teaches students to find the information they need on their own, to work with reference books, and to develop information and communication competence.

Key words: lexicology, phraseology, classification of errors, lexical errors, exercises, didactic material.

Постановка проблеми. Мова – неодмінна риса будь-якого суспільства, найістотніший елемент духовної культури етносу, одна з ознак виокремлення нації в сучасному світі. З давніх-давен мова є засобом спілкування у суспільстві, джерелом і акумулятором національного досвіду людини.

Культура спілкування – найважливіший складник загальної культури людини. Вона передбачає не лише високий рівень загальної культури, а й розвинене мислення, мовлення, поведінку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування комунікативної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів є нині надзвичайно актуальною. Про це свідчить Державний стандарт базової середньої освіти, в якому компетентнісний підхід є провідним. У ньому подається перелік ключових компетентностей, серед яких першочерговими є вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами (Держстандарт). Зазначається, що спільними для всіх компетентностей є такі наскрізні вміння: висловлювати власну думку усно та письмово, читати з розумінням, критично та системно мислити та інші (Держстандарт). В модельній навчальній програмі, розробленій на основі Державного стандарту базової середньої освіти, підкреслюється,

що метою навчання української мови є формування компетентного мовця, носія духовності, культури й традицій українського народу (Модельна програма).

Як слушно зауважує Мацько Л.І., «складником комунікативної компетентності є мовна. Вона передбачає знання учасниками комунікації норм і правил мови й уміле використання їх під час продукування висловлювань» (Мацько, 2007: 13).

Лексична компетентність є складовою мовної, яка полягає в умінні користуватися лексикою для вираження власної думки залежно від умов комунікації. Бігич О. Б. у своєму підручнику зазначає, що «успішність формування лексичної компетентності залежить від рівня сформованості лексичних навичок, обсягу здобутих і засвоєних знань про лексичну сторону мовлення й динамічної взаємодії цих складників на основі загальної мовної і лексичної усвідомленості» (Бігич, 2013 : 205).

Великого значення надавав вивченню лексичного матеріалу під час освітнього процесу Хом'як І. Він підкреслював, що опанування розділами «Лексикологія. Фразеологія» «розширює знання учнів про мову, ознайомлює з одиницею мови – словом, є головним джерелом збагачення словника учнів. Вивчення лексики розвиває увагу учнів до значення й уживання слів у власному мовленні, виховує потребу в доборі необхідного слова для точного висловлювання думки, розвиває чуття мови» (Хом'як, 2019: 3).

У своїй статті Новосьолова В. зауважує, що «лексична компетентність полягає в оволодінні лексичними засобами мови й умінні користуватися ними» (Новосьолова, 2014 : 31).

Розглядає формування комунікативної компетентності учнів 6 класу закладів загальної середньої освіти в процесі навчання розділу «Лексикологія» (на матеріалі слів іншомовного походження) Мельникова Р.М., наголошуючи на тісному взаємозв'язку у вивченні розділів «Лексикологія» й «Орфографія» (Мельникова, 2020 : 31-38) та «Лексикологія» й «Стилістика» (Мельникова, 2019 : 29-40).

Аналіз усного й писемного мовлення учнів свідчить про бідний словниковий запас, вони не можуть висловити власну думку, часто використовують одні й ті самі слова, що призводить до тавтології. Не знаючи значення слів, неправильно застосовують їх у власному мовленні; плутають слова-пароніми; не використовують фразеологізми. Ці й інші помилки належать до мовленнєвих, які є найчастотнішими.

Тож **метою статті** є з'ясування специфіки роботи над лексичними помилками.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку Пентилюк М.І., лексична помилка – «помилка у слововживанні, у виборі слова: неточність вибору слова (помилки при доборі синонімів, у вживанні паронімів), вживання розмовних слів у літературному мовленні, уживання слів різної стильової приналежності, повтор одних і тих же слів або спільнокореневих, неправильне вживання фразеологізмів та ін.»(Пентилюк, 2003 : 123).

З-поміж причин лексичних помилок, як зазначає Бондаренко Н., найчастіше називають такі: «ненормативні мовленнєві впливи; незнання норми; порушення лексичної норми; невміння або небажання користуватися словниками; збіднений словниковий запас здобувачів освіти; бідність синоніміки; стилістична обумовленість слововживання; поспішність вибору слова та брак самоконтролю; нерозвиненість мовного чуття та ін.»(Бондаренко, 2018 : 17).

Типологія лексичних помилок відзначається чи не найбільшою складністю. До них належать такі:

- неправильне або неточне слововживання;
- тавтологія (повтор слова, спільнокореневих слів в одному або сусідніх реченнях);
- невміння використовувати синоніми, фразеологізми;
- змішування різних за значенням, але близьких за звуковим оформленням слів (пароніми);
- зайві в мовленні, беззмістовні слова (слова-паразити);
- невинуватне калькування російських слів і стійких словосполучень (дослівний переклад їх українською мовою);
- змішування українських і російських слів (время (час), неделя (тиждень), открытка (листівка), карандаш (олівець), клубніка (полуниця) та ін.

Бондаренко Н. додає ще такі:

- «вживання надлишкових слів (плеоназмів);
- використання діалектних і просторічних слів у літературному мовленні ;
- невмотивоване використання слів різної стилістичної належності та емоційно-оцінних слів;
- неправильне вживання фразеологізмів, слів із фразеологічно зв'язаним значенням;

- лексичні анахронізми – слова і вислови, невідповідні лексичним, фразеологічним та іншим нормам конкретної епохи»(Бондаренко, 2018 : 18).

Серед методів роботи над лексичними помилками провідне посідають вправи. Пентиліук М. І. зазначає, що «вправи – це повторюване виконання дій з метою засвоєння знань і вироблення мовних та мовленнєвих умінь і навичок»(Пентиліук, 2003 : 32).

Лексичні вправи застосовують для збагачення словникового запасу учнів, розвитку мовного чуття, перевірки знань з лексикології та фразеології.

З метою зацікавлення учнів, вироблення практичних умінь на кожному уроці пропонуємо картки з різними видами вправ. Наприклад, «Обери правильний варіант відповіді», обґрунтовуючи свою відповідь (Рис. 1).

Рис. 1. Обери правильний варіант відповіді

Розглядаючи завдання на картках, звертаємось до тлумачного словника. На картці обираємо другий варіант (протягом), тому що «на протязі» – суржик. В українській мові треба вживати «протягом», «упродовж». Протяг – потік повітря, що виникає в практично замкнутому просторі, наприклад, в будинку, через отвори, розташовані один проти одного (Тлумачний словник). Протягом – уживається при позначенні часу існування кого-, чого-небудь, тривання якої-небудь дії, якогось процесу і т. ін. Протягом зими снігу майже не було (Тлумачний словник української мови).

Така робота сприяє збагаченню словникового запасу, засвоєнню норм слововживання, виробленню навичок використання довідкової літератури й самоконтролю.

Для запам'ятовування правильного значення слів систематично застосовували на уроці картки «Запам'ятай» (Рис. 2).

Рис. 2. «Запам'ятай».

Завдання на редагування необхідно виконувати не тільки в класі, але й удома.

Неабияку зацікавленість викликає робота з флеш-картками, яка також сприяє збагаченню словникового запасу, активізує розумову діяльність учнів, привчає знаходити самостійно потрібну інформацію, працювати з довідковою літературою, формувати інформаційно-комунікативну компетентність.

Флеш-картки – це змістовні двосторонні зображення з певною інформацією у лаконічній формі. Їх використовують для запам'ятовування будь-яких відомостей шляхом систематичного повторення під час перегляду асоціативних малюнків з відповідним конкретним текстом (Флеш-картки). Як правило, флеш-картки подвійні: з одного боку може бути зображення, запитання, а з

іншого – правильна відповідь на нього. Наприклад, шестикласникам пропонували такі завдання: *уписати правильний варіант:*

Так кажуть неправильно

- Трохи замерз
- Учбовий заклад
- Людяне місце
- Дякуючи старанню
- Виключення з правил
- Самий смачний торт
- Дякую Вас
- Користуватися авторитетом
- Вулиця носить назву
- Під відкритим небом

Уписати правильний варіант

- Підказка*
- Трохи змерз
 - Навчальний заклад
 - Людне місце
 - Завдяки старанню
 - Виняток з правил
 - Найсмачніший торт
 - Дякую Вам
 - Мати авторитет
 - Вулиця має назву
 - Просто неба

Працювати з флеш-картками можна індивідуально (учень шукає відповідь у словнику, перевіряє себе) й у парі (один учень відповідає на питання, інший його контролює і навпаки). Під час такої роботи школярі не тільки перевіряють рівень засвоєння знань з теми, але й запам'ятовують навчальний матеріал, виробляють навички самоконтролю. Флеш-картки використовували й під час вивчення інших тем: «Пароніми» (Рис. 3), «Фразеологізми» (Рис. 4). Розглядаючи фразеологізми, зверталися до тем, які вивчали раніше: «Лексичне значення слова», «Синоніми», «Антоніми». В процесі такої роботи ми не тільки з'ясовували значення фразеологізмів, а й добирали синоніми, антоніми, вводили їх до складу речення.

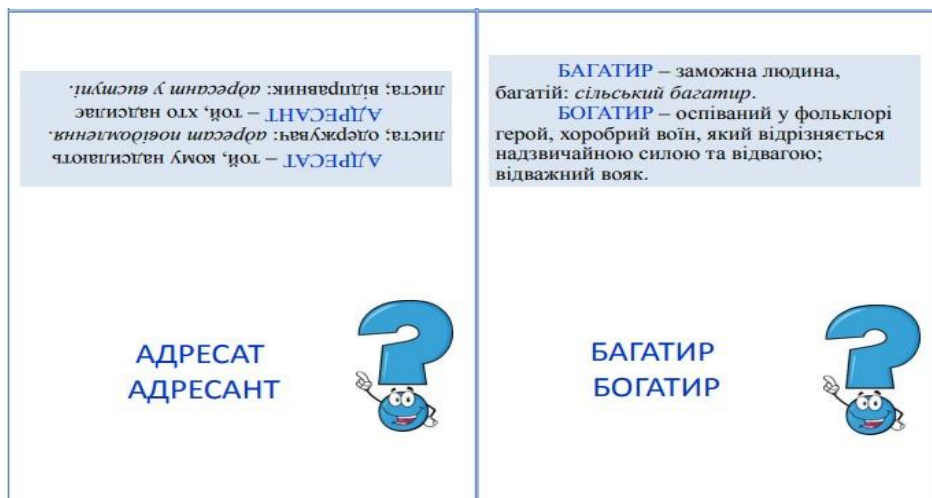

Рис. 3. Розрізняй значення паронімів.

Рис. 4. Про що говорить малюнок?

**Scientific Bulletin of the Izmil State University of Humanities.
Section Pedagogical Sciences. Issue 66.**

Розглядаючи фразеологізми, звертаємо увагу на їхнє лексичне значення, добираємо синоніми та антоніми. З цією метою ми пропонували учням картки з такими завданнями: *познач усі фразеологізми:*

накивати п'ятами	співати голосно	грати першу скрипку
мити голову	розвісити вуха	слон на вухо наступив
чесати язика	ведмежа лапа	говорити нерозбірливо
чистити зуби	розбити глека	яскрава зірка

Поясни значення фразеологізмів.

За царя гороха	крокодилячі сльози
Як рак на горі свисне	кури не клюють
Ніде голці впасти	як кіт наплакав
Як дві краплі води	розбити глека

Установи відповідність між фразеологізмами-синонімами:

1 Пастки задніх	А згущувати фарби
2 Робити з мухи слона	Б як зірок на небі
3 Рукою подати	В не за морями
4 Хоч греблю гати	Г бути у хвості

Установи відповідність між фразеологізмами-антонімами:

1 Гнути спину	А викинути з голови
2 Зарубати на носі	Б жовтороте пташеня
3 Шкірити зуби	В точити баляси
4 Стріляний горобець	Г байдки бити
5 Прикусити язика	Д заливатися злізьми

Опрацьовуючи в 6 класі тему «Фразеологізми. Джерела українських фразеологізмів», розглядали їхнє походженням. Наприклад, працюючи над фразеологізмом ахіллесова п'ята, повідомляли дітям, що за старогрецьким міфом, мати героя Ахіллеса (Ахілла) морська богиня Фетіда скупала його у водах священної річки Стікс, щоб зробити невразливим для ворожих стріл. Але при цьому вона тримала Ахіллеса за п'яту, якої не торкнулися води Стіксу. Стріла Паріса, спрямована Аполлоном, влучила в п'яту, і герой загинув. У переносному значенні «ахіллесова п'ята» – слабе, вразливе місце (Горох). Така робота не тільки сприяє збагаченню словникового запасу школярів, засвоєнню норм літературної мови, а й розширенню їхнього кругозору.

Необхідно зазначити, що робота над формуванням лексичної компетентності триває й під час навчання інших розділів. Так, розглядаючи написання префіксів пре-, при-, прі-, ми звертаємось до лексичного значення слова, яке надає йому той чи інший префікс. Так, префікс пре- використовуємо на позначення збільшеної ознаки: гарний – прегарний (дуже гарний), веселий – превеселий (дуже веселий).

Префікс при- вживаємо на позначення завершеної дії, приближення, приєднання або неповноти дії, просторової близькості (прийшов, прив'язав, присів, приварив, пришкільний) (Авраменко, 2022 : 64).

Працюючи над написанням суфіксів, розглядаємо такі, що надають словам емоційного забарвлення та виразності:

- зменшувально-пестливі суфікси -ок, -ець, - очок, - чик (ч. р.); - к (а), - иц (я), - очк (а), - ус (я) (ж. р.) і – ц (е), - ен (я), -еньк (о), - ечк (о) (с.р.) додають словам позитивного забарвлення: синочок, пальчик, дідусь; ручка, водиця, зірочка, бабуся; слівце, серденько;

- суфікси збільшеності й згрубілості – езн-, -ищ (е), - иськ (о), - уг (а), - уган, -юк (а) додають негативного забарвлення: величезний, носище, хлопчисько, хапуга, дідуган, звірюка (Авраменко, 2022: 67).

Вивчаючи морфологію, також звертаємось до засвоєння лексичного значення слів, норм слововживання. Так, розглядаючи тему «Ступені порівняння прикметників», наголошуємо, що слово «самий» не використовується при творенні ступенів порівняння: найширший (не самий широкий). Граматично неправильними також є форми більш/менш ширший, правильно: більш/менш широкий (Авраменко, 2023 : 124).

Розглядаючи тему «Обставина як другорядний член речення», пропонували учням картку з таким завданням на повторення: який фразеологізм заховався у малюнку? Що він означає? Доберіть синонім до нього. Складіть речення з цим фразеологізмом, підкресліть граматичну основу та

другорядні члени речення. Ми бачимо, що робота над лексичною й фразеологічною нормами продовжується під час вивчення синтаксису.

Паралельно на картці можна розмістити інші завдання, які будуть сприяти повторенню матеріалу, який вивчався раніше: запам'ятайте наголос у словах, складіть з ними речення, визначте граматичну основу та другорядні члени речення. Якою частиною мови є кожне слово у цих реченнях.

Висновки. Таким чином, ми бачимо, що мова – це система, тому на уроках української мови дбаємо про системність у вивченні мовних явищ. Провідне місце в цьому посідають вправи. Наведені вище завдання сприяли збагаченню словникового запасу учнів, формуванню вмінь правильно й доречно використовувати слова й фразеологізми, уміння обирати лексичні засоби для точного вираження змісту висловлювання, а, отже, зменшенню кількості лексичних помилок.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаємо в розробленні методики роботи над мовленнєвими помилками в процесі навчання інших розділів української мови в їхньому тісному зв'язку.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Авраменко О. Українська мова: підруч. для 5 кл. закл. загальн. середн. освіти. Київ: Грамота, 2022. 208 с. URL: https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/5_ukrmova_avramenko_2022.pdf

Авраменко О. Українська мова: підруч. для 6 кл. закл. загальн. середн. освіти. Київ: Грамота, 2023. 224 с. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/2592-ukrmova-6-klas-avramenko.html>

Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

Бондаренко Н. Порушення лексичних норм та шляхи запобігання їх в українському мовленні старшокласників. *Українська мова і література в школі*. 2018. № 4. С. 16-21.

Горох Словник фразеологізмів. URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%BB%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D1%8F%D1%82%D0%B0>

Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osvit>

Мацько Л. І. Культура української фахової мови: навч. посіб. Київ: Академія, 2007. 360 с.

Мельникова Р. М. Особливості вивчення лексикології в старших класах. *Ізмаїл*, 2019. Вип. 6. С. 29-40. URL: <http://idgu.edu.ua/fildialohy#document-21961>

Мельникова Р. М. Формування комунікативної компетентності учнів 6 класу закладів загальної середньої освіти в процесі навчання розділу «Лексикологія» (на матеріалі слів іншомовного походження). *Ізмаїл*, 2020. Вип. 7. С. 31-39. URL: <http://idgu.edu.ua/fildialohy#document-28235>

Новосолова В. І. Особливості уроків вивчення лексикології у 5 класі на компетентнісній основі. *Українська мова і література в школі*. 2014. № 8. С. 31-36.

Пентиліук М. Словник-довідник з української лінгводидактики. Київ: Ленвіт, 2003. 149 с

Тлумачний словник української мови. URL: <https://slovyk.ua/index.php?sword=%D0%BD%D0%B0+%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%8F%D0%B7%D1%96#:~:text=%D0%A3%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%94%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%83%20%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F,%D1%96%D0%BD>

Українська мова. 5-6 класи. Модельна навчальна програма. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.proh.r.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/27.11.2023/Ukr.mova.5-6-kl.Holub.Horoshkina.27.11.2023.pdf>

Флеш-картки: ефективний спосіб запам'ятовування ключової інформації. URL: <https://vseosvita.ua/news/flesh-kartky-efektyvnyi-sposib-zapamiatovuvannia-kliuchovoi-informatsii-16394.html>

Хом'як І. Компетентнісний підхід до навчання лексики в загальноосвітніх навчальних закладах. *Дивослово*. 2019. № 10. С. 2-5.

REFERENCES

- Avramenko O. (2022) Ukrayins'ka mova: pidruchnyk dlya 5 klasu zakladiv zahal'noyi seredn'oyi osvity [Ukrainian language: textbook for 5th grade of general secondary education]. Kyiv: Hramota. 208 p. [in Ukrainian]. URL: https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/5_ukrmova_avramenko_2022.pdf
- Avramenko O. (2023) Ukrayins'ka mova: pidruchnyk dlya 6 klasu zakladiv zahal'noyi seredn'oyi osvity [Ukrainian language: textbook for 6th grade of general secondary education]. Kyiv: Hramota. 224 p. [in Ukrainian]. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/2592-ukrmova-6-klas-avramenko.html>
- Bihych O.B., Borysko N.F., Boretska H.E. et al. (2013) Metodyka vykladannya inozemnykh mov i kul'tur: teoriya i praktyka: navchal'nyy posibnyk dlya studentiv klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students of classical, pedagogical and linguistic universities]. Kyiv: Lenvit. 590 p. [in Ukrainian].
- Bondarenko N. (2018) Porushennya leksychnykh norm ta shlyakhy yikh zapobihannya v ukrayins'komu movlenni starshoklasnykiv [Violation of lexical norms and ways to prevent them in the Ukrainian speech of high school students]. *Ukrainian language and literature at school*. № 4. P. 16-21. [in Ukrainian].
- Derzhavnyy standart bazovoyi seredn'oyi osvity [State standard of basic secondary education]. [in Ukrainian]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osvit>
- Flesh-karty: efektyvnyy sposib zapam'yataty klyuchovu informatsiyu [Flash cards: an effective way to memorize key information]. [in Ukrainian]. URL: <https://vseosvita.ua/news/flesh-kartky-efektyvnyi-sposib-zapamiatovuvannia-kliuchovoi-informatsii-16394.html>
- Horokh. Slovnyk frazeolohizmiv [Dictionary of phraseological units]. [in Ukrainian]. URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%BB%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D1%8F%D1%82%D0%B0>
- Khomyak I. (2019) Kompetentnisnyy pidkhid do navchannya leksyky v zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh [Competence-based approach to teaching vocabulary in secondary schools]. *Dyvoslovo*. № 10. P. 2-5. [in Ukrainian].
- Matsko L.I. (2007) Kul'tura ukrayins'koyi profesiynoyi movy: pidruch [Culture of the Ukrainian professional language: a textbook]. Kyiv: Academy. 360 p. [in Ukrainian].
- Melnykova R. M. (2020) Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti uchniv 6 klasu zakladiv zahal'noyi seredn'oyi osvity u protsesi navchannya rozdiliv «Leksykolohiya» (na materialy sliv inshomovnoho pokhodzhennya) [Formation of communicative competence of 6th grade pupils of general secondary education institutions in the process of teaching the section "Lexicology" (on the basis of words of foreign language origin)]. *Izmil. Issue 7*. P. 31-39. [in Ukrainian]. URL: <http://idgu.edu.ua/fildialohy#document-28235>
- Melnykova R.M. (2019) Osoblyvosti vyvchennya leksykolohiyi v seredniy shkoli [Features of studying lexicology in high school]. *Izmil. Issue 6*. P. 29-40. [in Ukrainian]. URL: <http://idgu.edu.ua/fildialohy#document-21961>
- Novosiolova V. I. (2014) Osoblyvosti urokv vyvchennya leksykolohiyi u 5 klasi na kompetentnisnyi osnovi [Peculiarities of lessons of studying lexicology in the 5th grade on a competency basis]. *Ukrainian language and literature at school*. № 8. P. 31-36. [in Ukrainian].
- Pentyliuk M. (2023) Slovnyk i dovidnyk z ukrayins'koyi linhvodydaktyky [Dictionary and reference book on Ukrainian linguodidactics]. K.: Lenvit. 149 p. [in Ukrainian].
- Tlumachnyy slovnyk ukrayins'koyi movy [Explanatory dictionary of the Ukrainian language]. [in Ukrainian]. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D0%BD%D0%B0+%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%8F%D0%B7%D1%96#:~:text=%D0%A3%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%94%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%83%20%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F,%D1%96%D0%BD>
- Ukrayins'ka mova. 5-6 klasy. Typovyy navchal'nyy plan. [Ukrainian language. Grades 5-6. Model curriculum. Ukrayins'ka mova. 5-6 klasy]. [in Ukrainian]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.proh.r.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/27.11.2023/Ukr.mova.5-6.kl.Holub.Horoshkina.27.11.2023.pdf>

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена актуальній проблемі формування комунікативної компетентності учнів. Зазначено, що складником комунікативної компетентності є мовна, а лексична – є складовою мовної і полягає в умінні користуватися лексикою для вираження власної думки залежно від умов комунікації. Зазначаються найбільш частотні помилки, які трапляються у мовленні учнів закладів загальної середньої освіти: неправильне або неточне слововживання; тавтологія; невміння використовувати синоніми, фразеологізми; змішування різних за значенням, але близьких за звуковим оформленням слів (пароніми); зайві в мовленні, беззмістовні слова (слова-паразити); невиправдане калькування російських слів і стійких словосполучень (дослівний переклад їх українською мовою); змішування українських і російських слів; вживання надлишкових слів та ін. Перераховуються причини цих помилок, серед яких авторка виділяє такі: ненормативні мовленнєві впливи; незнання норми; невміння або небажання користуватися словниками; збіднений словниковий запас здобувачів освіти; стилістична обумовленість слововживання; поспішність вибору слова та брак самоконтролю; нерозвиненість мовного чуття та ін. Наголошується на тому, що серед методів роботи над лексичними помилками провідне місце посідають вправи. Лексичні вправи застосовують для збагачення словникового запасу учнів, розвитку мовного чуття, перевірки знань з лексикології та фразеології. Допомогає вирішенню практичних завдань дидактичний матеріал, який представлений у статті. Це, як правило, картки з різноманітними завданнями. Неабияку зацікавленість викликає робота з флеш-картками. Виконуючи завдання на них, учні збагачують словниковий запас, активізують розумову діяльність, виробляють навички самоконтролю. Така робота привчає знаходити самостійно потрібну інформацію, працювати з довідковою літературою й формувати інформаційно-комунікативну компетентність.

Ключові слова: лексикологія, фразеологія, класифікація помилок, лексичні помилки, вправи, дидактичний матеріал.